

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Nordisme, kanonisering og kvalitetskriterier

Tre vinkler på Nordisk Råds Litteraturpris

Larsen, Peter Stein

Published in:
Reception

Publication date:
2019

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Larsen, P. S. (2019). Nordisme, kanonisering og kvalitetskriterier: Tre vinkler på Nordisk Råds Litteraturpris. *Reception*, 78, 29-39.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Nordisme, kanonisering og kvalitetskriterier. Tre vinkler på Nordisk Råds litteraturpris

Peter Stein Larsen

I det følgende vil jeg gøre nogle betragtninger over Nordisk Råds litteraturpris, der uddeles hvert år under en vis opmærksomhed. I fundatsen for den, næst efter Nobelprisen, vigtigste og mest prestigefyldte litteraturpris i Norden, Nordisk Råds litteraturpris, står der:

Nordisk Råds Litteraturpris er blevet uddelt siden 1962 og gives til et skønlitterært værk som er skrevet på et af de nordiske sprog. Det kan være en roman, et drama, en digtsamling, en novellesamling eller essaysamling, som lever op til høje litterære og kunstneriske krav. Formålet med prisen er at øge interessen for nabolandenes litteratur og sprog, samt for det nordiske kulturfællesskabet.

Prisen uddeles efter en procedure, hvor hver af de nordiske lande – Danmark, Norge, Sverige, Finland og Island – indstiller to værker, mens Grønland, Færøerne, Åland og det samiske område kan indstille hvert ét værk. Komitéen, der herefter udvælger vinderen af prisen, består af ti personer, hvor landene er repræsenteret med to medlemmer hver, mens de mindre områder er repræsenteret med ét. Der køres et fast årshjul, hvor de nationale indstillinger foregår først på året, et samlende møde mellem komitéens medlemmer finder sted i eftersommeren, og endelig sker offentliggørelsen af vinderen sidst på året. Tilsvarende er der en rotationsordning for medlemmer, således at man hele tiden – i modsætning til f.eks. Nobelkomitéen – sikrer sig, at der er fornyelse og variation til stede i bedømmelseskomitéen.

Jeg var selv medlem af den danske indstillingskomité fra 2015-2018, og jeg vil i det følgende prøve at reflektere over tre af de vigtigste spørgsmål, som man kunne stille til Nordisk Råds litteraturpris. For det første vil jeg se på, hvilken betydning Nordisk Råds litteraturpris kan have for litteraturen i Norden. For det andet vil jeg overveje, om der er nogle særlige faktorer, der gør nogle forfattere mere oplagte som vindere af prisen. Og endelig vil jeg, for det tredje, diskutere, hvilke kvalitetskriterier der aftegner sig ved nomineringen af værker til prisen.

Hvad er betydningen af en nordisk litteraturpris?

Nordisk Samarbejde, som Nordisk Råds priser udspringer af, har formuleret en række visioner om værdien af et nordisk samarbejde. De nordiske samarbejdsministre er i 2013-2014 bl.a. kommet med følgende hensigtserklæring:

Vi, de nordiske samarbejdsministre, er overbeviste om værdien af et fortsat styrket og fokuseret nordisk samarbejde i en tid, hvor globalisering, ressourceforbrug og økonomisk krise udfordrer de nordiske velfærdssamfund, og hvor betydningen af regionalt samarbejde øges.

Vi har i de nordiske lande en lang tradition for et tillidsbaseret samarbejde, der bygger på landenes fælles historiske, kulturelle og geografiske baggrund. Samtidig er vore samfund funderet på de samme grundlæggende værdier såsom demokrati, menneskerettigheder og bæredygtighed. Det nordiske samarbejde har gennem årene benyttet disse fælles styrkepositioner til at skabe synergier og udveksle erfaringer med henblik på at udvikle effektive løsninger på en lang række områder til gavn for borgerne i de nordiske lande. En fortsat indsats for at sikre fri bevægelighed for borgere, varer og tjenester mellem de nordiske lande har medvirket til at styrke landenes konkurrenceevne. Samarbejdet har desuden medvirket til at give Norden stor gennemslagskraft globalt.

[...] Arbejdet med at skabe optimale forudsætninger for at borgere og virksomheder kan bevæge sig frit mellem de nordiske lande er en af det nordiske samarbejdes mest centrale udfordringer. [...] Hver for sig er de nordiske lande små, men tilsammen udgør vi med 25 mio. borgere den 10. største økonomi i verden. De nordiske lande deltager i en lang række internationale fora. Vi vil fortsætte og forstærke den nordiske koordination af internationale emner på områder, hvor dette er af fælles interesse.

I den citerede passage bemærker man, at kun en enkelt sætning omtaler Nordens fælles ”kulturelle” og ”historiske” baggrund, mens langt hovedparten af vokabularet er bærer af en merkantil dagsorden med brug af udtryk som ”økonomi”, ”konkurrenceevne”, ”varer og tjenester”, ”virksomheder”, ”ressourceforbrug”, ”økonomisk krise” og ”velfærdssamfund”. At det kulturelle område kun nævnes en passant siger naturligvis indirekte en del om den status, et område som litteratur har i den nordiske bevidsthed i det nye årtusinde.

Til sammenligning kan man nævne et eksempel fra Lasse Horne Kjældgaards disputats med den sigende titel *Meningen med velfærdsstaten. Da litteraturen tog ordet – og politikerne lyttede* (2018), hvor det fortælles, at Ekstra Bladet i 1964 bragte en liste over de 25 mest magtfulde mennesker i Danmark, hvor man på andenpladsen efter statsminister Jens Otto Kragh fandt den 32-årige forfatter Klaus Rifbjerg, mens nationalbankdirektøren og Kong Frederik den 9. måtte nøjes med tredje- og fjerdepladsen. Det er evident, at vi for et halvt århundrede siden så, at forfattere havde en ganske anden status i offentligheden end i dag. I Kjældgaards disputats undersøges der en bestemt grund til dette fænomen, nemlig at forfatterne i Danmark omkring 1960 var en betydelig stemme i offentligheden med hensyn til at formulere, hvad der var meningen og formålet med velfærdsstaten. En anden grund, som Kjældgaard også nævner, er den ”svagere konkurrence fra andre medier” (Kjældgaard 2018: 9). Det fortælles, at når Martin A. Hansen læste sin føljetonroman *Løgneren* (1950) højt i radioen hver søndag eftermiddag, lå gaderne i de danske byer øde, og når Johannes V. Jensen eller Tom Kristensen havde et indlæg til aviserne, stod der altid spalteplads klar på forsiden. I dag gemmes forfatteres indlæg pænt væk i en særlig sektion med tandløse overskrifter som ”Kultur” eller ”Debat”.

Ud over litteraturens generelle status – eller mangel på samme – er begrebet ”nordisk” vigtigt at forholde sig til med hensyn til, om der er tale om en etiket, der giver mening og dækker over noget reelt eksisterende. At nordisk litteratur udgør en eksistentiel kulturdannende faktor og har gjort det i århundreder, kan man finde mange argumenter for. Det kan registreres ved, at der i nordisk litteratur har været en tydelig tendens til, at store forfattere som Oehlenschläger, H.C. Andersen, Bjørnson, Ibsen, Strindberg, Lagerlöf, Södergran, Johannes V. Jensen, Hamsun, Laxness, Blixen, Heinesen, Rifbjerg, Vold, Tranströmer etc. med hast og gennemslagskraft har spredt sig til – og har øvet indflydelse på – nabolandenes litteratur. Denne spredning har naturligvis at gøre med det fænomen, at man i Norden har 15-20 millioner mennesker, der er umiddelbart forståelige for hinanden, og at sprogforskellene ofte ikke er større end mellem forskellige udgaver af det engelske sprog. At noget sådant er muligt er en stor styrke for nordisk litteratur, selv om vi selvfølgelig her skal undtage finsk, grønlandsk og samisk samt til dels islandsk og færøsk. Man undgår nemlig den forsinkelseeffekt og gatekeeping ved udbredelsen af litterære værker, der ikke altid er i litteraturens interesse, idet spørgsmålet om hvad der oversættes ofte er styret af kommercielle interesser.

Derudover er det evident, at man i de nordiske lande har haft en orientering inden for undervisning og forskning, hvor der er blevet lagt vægt på at perspektivere det pågældende lands litteratur, kultur, sprog og medier til de øvrige nordiske landes. Til trods for at der er sket

indskrænkninger af nordiskfagene på institutionsniveau, og den generelle tendens til at engelsk som *lingua franca* fortrænger andre mindre sprog, er der dog klare tegn på, at en fælles nordisk litterær offentlighed med afsæt i forskning og undervisning er til stede. Som eksempler på omfattende projekter inden for litteraturforskningen kan man blot nævne *Nordisk Kvindelitteraturhistorie* (1993-98), *Nordic Literature: A comparative history* (2017-) og *Modernisme i nordisk lyrik 1-10* (2001-2017).

Hvem får Nordisk Råds pris?

Indledende er det på sin plads at slå fast, at der er en række forskellige typer af litteraturpriser. Der kan dels være et spændingsfelt mellem såkaldte ”smallere” priser som f.eks. Kritikerprisen, der uddeles af Litteraturkritikernes Lav efter afstemning blandt medlemmerne og tildeles et skønlitterært værk, der ved ”sin litterære kvalitet gør sig fortjent til større offentlig opmærksomhed”. Beskrivelsen antyder, som man fornemmer, at der her på ingen måde satses på bestseller-kategorien som vejledende for, hvilke værker der indstilles. Modsat har man De Gyldne Laurbær, der er ”baseret på afstemning fra samtlige danske boghandlere”, hvor det giver sig selv, at langt bredere appellerende værker kommer i betragtning, således at forfattere som Leif Davidsen, Sara Blædel, Jane Aamund og Jussi Adler-Olsen har været blandt prismodtagerne.

Derudover ses en variation med hensyn til, at priser på den ene side – som de to ovennævnte – kan gives til enkelte værker og på den anden til hele forfatterskaber. Det Danske Akademis Store Pris, der ofte regnes for landets fornemste litteraturpris, gives f.eks. for ”anerkendelse af et forfatterskab”, således at rækken af vindere omfatter alle de store danske forfattere siden 1960’erne fra Tom Kristensen, Hans Scherfig, Frank Jæger, Ole Sarvig, Jess Ørnsbo, Per Højholt, Peter Seeberg, Leif Panduro, Ivan Malinowski, Klaus Rifbjerg og Svend Åge Madsen til Peter Laugesen, Jens Smærup Sørensen, Henrik Nordbrandt, Christina Hesselholdt, F.P. Jac og Helle Helle.

Endelig er der priser, der placerer sig i midterfeltet mellem de to yderpunkter, såsom Nobelprisen, hvor det oplyses, at prisen tildeles en forfatter, der det forgangne år har udgivet et markant værk, men som i praksis er blevet givet til forfattere som belønning for et helt livsværk. I denne kategori har vi også Nordisk Råds pris, hvor det som nævnt anføres, at prisen gives til ”et skønlitterært værk”, der ”lever op til høje litterære og kunstneriske krav”. I realiteten ser man imidlertid, at der stort set uden undtagelse er tale om, at prisen er blevet givet til højkanoniserede og -profilerede, såkaldt ”finlitterære” nordiske forfattere, der f.eks. omfatter Kirsten Thorup, Katarina

Frostenson, Jon Fosse, Kjell Westö, Per Petterson, Sara Stridsberg, Göran Sonnevi, Eva Ström, Jan Kjærstad, Henrik Nordbrandt, Pia Tafdrup, Tua Forsström, Øystein Lønn, Einar Már Guðmundsson, Kerstin Ekman, Tomas Tranströmer, Dag Solstad, Peter Seeberg, Sara Lidman, Villy Sørensen, Klaus Rifbjerg, Per Olov Enquist, Gunnar Ekelöf, William Heinesen og Tarjei Vesaas. Man kan desuden bemærke, at prisen ikke nødvendigvis altid er blevet givet for den pågældende forfatters bedste værk, men at det snarere har handlet om, at en bestemt forfatter fik prisen, som når – i dansk sammenhæng – Henrik Nordbrandt tildeltes prisen for *Drømmebroer* i 2000, eller Kirsten Thorup gjorde det i 2017 for *Erindring om kærligheden*.

Dermed er vi inde på, hvad der mere specifikt kendetegner de forfattere, der får Nordisk Råds litteraturpris. Uden at det kan siges at have været konsekvent, har der været en tendens til, at de to udvalgte værker har repræsenteret henholdsvis et kanoniseret ældre og et relativt ungt forfatterskab, der anses for særligt talentfuldt. Et par eksempler på dette fra de seneste år kunne være Helle Helle's *de* og Jonas Eikas *Efter Solen*, der er indstillet i 2019, Vita Andersens *Indigo* og Caroline Albertine Minors *Velsignelser* i 2018 og Klaus Høecks *Legacy* og Bjørn Rasmussens *Ming* i 2016. Det vil i dette felt være indiskutabelt og dokumenterbart ud fra, hvordan tendensen har været ved tidligere nomineringer, at de ældre og kanoniserede forfattere Helle, Andersen og Høeck vil have betydeligt større chance for at vinde prisen end Eika, Minor og Rasmussen, simpelthen fordi der – ligesom med Nobelprisen – ingen fortilfælde er med hensyn til, at en debutant eller et ganske nyt forfatterskab har fået tildelt prisen.

Hvis man vil se nærmere på, hvad der egentlig kendetegner en såkaldt kanoniseret forfatter, som altså, påstår jeg, er det overvejende sandsynlige bud på en vinder af Nordisk Råds litteraturpris, er man naturligvis i et område med mange gisninger og usikkerheder. Det skal naturligvis også siges, at der til de ikke-udtalte kriterier for, hvem der får Nordisk Råds pris, hører faktorer som en vis ligelig fordeling mellem køn, nationalitet og genrer.

Med hensyn til kanoniseringen af forfattere har jeg i afsnittet ”De ikke-kanoniserede” fra *Poesiens ekspansion* (2013) givet et bud på, hvad der adskiller kanoniserede fra ikke-kanoniserede forfatterskaber. Litteraturhistoriekrivning er som bekendt et udskillelsesløb, hvor langt størstedelen af, hvad der skrives, forsvinder i glemslens sorte hul. Vi taler ofte om digtere, der kanoniseres, enten ved at værkerne fra deres udgivelsestidspunkt fremhæves af anmeldere, forlagsfolk og andre litterater som særligt interessante og derfor kanoniseringsværdige, eller ved at der sker en tilbageskuende kanonisering, hvor værker og tendenser fra fortidens litteratur reaktualiseres.

At der er et solidt element af vilkårlighed og subjektiv smag i kanoniseringsprocessen er de fleste enige om. Det skyldes, at de kvalitetskriterier, der bruges som baggrund for kanoniseringen, er mangfoldige, hvilket jeg afsluttende i denne artikel vil diskutere nærmere. De fleste kan sikkert blive enige om, at Søren Ulrik Thomsen og Pia Juul eller Peter Høeg og Pablo Llambías er betydelige forfattere, men det er straks vanskeligere at stille nogle fælles kvalitetskriterier op for disse forfattere. Tilsvarende er litteraturhistorien fyldt med kanoniseringer, som senere er blevet slettet i pagt med, at en række synspunkter på, hvad god litteratur er, har ændret sig. Mens Valdemar Rørdam i 1930'erne blev betragtet som en førende dansk digter og i 1927 og 1938 blev indstillet til Nobelprisen, og digtere som Nis Petersen, Svend Borberg og Harald Bergstedt blev betragtet som uomgængelige i tidens kanon, indgår de kun som sporadiske navne i dagens litteraturhistorier. Tilsvarende var Rudolf Broby-Johansens og Harald Landt Mombergs digtsamlinger fra 1922 helt oversete i deres samtid, men har i kraft af de seneste årtiers interesse for den tidlige avantgarde fået en prominent plads.

Vender man optikken fra "De ikke-kanoniserede" på hovedet og i stedet fokuserer på de kanoniserede, kan man fremhæve tre årsager til, at en række forfatterskaber finder vej til den litterære kanon og derfor bliver aktuelle med hensyn til tildelingen af store litterære priser som Nordisk Råds litteraturpris. For det første at forfatteren grundet hans eller hendes værkers stil og stof eller vedkommendes alder, herkomst eller sociale forhold lader sig indpasse i de herskende litteraturhistoriske forestillinger om generationer, gennembrud og strømninger. For det andet at den pågældende forfatter skriver en type litteratur, som udkommer synkront med beslægtede æstetiske tendenser i samtiden. Og for det tredje at forfatterskabet fremtræder som en kontinuert række af værker, som kritikken gennem en længere årrække har rettet sit fokus imod. Vi kunne kalde de tre ovennævnte grupperinger af forfatterskaber, der naturligvis grænser op til hinanden og ofte rækker ind over hinanden, for de *centrale*, de *synkrone* og de *langvarige*.

Sidstnævnte kriterium er det mest dominerende og gælder for samtlige forfattere, der har fået Nordisk Råds litteraturpris – eller Nobelprisen – gennem tiden. Kriteriet om at en lang og vedholdende karriere som forfatter og en kontinuert række af værker er afgørende for en kanonisering er så fastgroet, at alle kender de ganske få undtagelser med hensyn til, at en forfatter er blevet berømt på grund af et enkelt værk, ligesom J.D. Salinger blev det for *The Catcher in the Rye* (1951) eller Jørgen Frantz-Jacobsen for *Barbara* (1939). Kriteriet om et langvarigt forfatterskab gælder klart, hvis vi ser på de fem sidste danske vindere af Nordisk Råds litteraturpris: Pia Tafdrup (1999), Henrik Nordbrandt (2000), Naja Marie Aidt (2006), Kim Leine (2013) og Kirsten Thorup (2018). Kriterierne

”central” og ”synkron” gælder endvidere også for de fem prisvindere. Kriteriet ”central” dækker, at man umiddelbart kan knytte forfatteren til én eller flere vigtige litterære strømninger. Kriteriet ”synkron” peger på, at det tidspunkt, hvor kanoniseringen eller prisudpegelsen sker, er strategisk vigtigt i forhold til de pågældende litterære strømninger, hvilket oftest vil være på et relativt sent tidspunkt i forhold til en række strømningers forløb, da man ofte først i et tilbageblik kan afgøre, hvad der har været vigtigt (og mindre vigtigt) litteraturhistorisk.

Når Tafdrup fik prisen i 1999, kan det ses som en tilbageskuende kanonisering af den i hele Norden kendte danske 80’er-lyrik, af den kvinde- og kropsforankrede poesi, som Tafdrup har været hovedekspont for og har fået talrige proselytter indenfor, samt endelig af en symbolistisk strømning inden for centrallyrikken, der løb gennem dansk lyrik gennem hele det 20. århundrede. Tilsvarende fik Nordbrandt prisen som en digter, hos hvem såvel tressermodernisme som symbolisme kan siges at kulminere inden for dansk lyrik, og som har været en afgørende inspirationskilde for senere vigtige digtere som Michael Strunge, Søren Ulrik Thomsen, Thomas Boberg og Simon Grotrian. Hos en forfatter som Kim Leine forenes en grønlandsk-postkolonialistisk og en autobiografisk optik (i hans første bøger) med den historisk-dokumentaristisk orienterede fortælling i traditionen fra Thorkild Hansen og Henrik Stangerup – alle litterære strømninger med afgørende betydning i dansk litteratur. Hvad angår Naja Marie Aidt kan vi sige, at hendes noveller i *Bavian* repræsenterer – og hermed indirekte sætter en tyk streg under – kanoniseringsværdien af den danske kortprosa fra 1990’erne og fremefter med Helle Helle, Christina Hesselholdt, Jan Sonnergaard og flere andre. Endelig er Kirsten Thorups *Erindring om kærligheden* ikke bare en rekapitulation, kanonisering og blåstempling af hendes eget forfatterskab gennem mange årtier, men også af den danske kvindelitteratur i bred forstand, ud over at der i værket fra 2017 ligeså er en klar forbindelse til det nye årtusindes autobiografiske strømning.

Kvalitetskriterier i nomineringen af værker til Nordisk Råds pris

Efter at have konstateret, at Nordisk Råds litteraturpris – som andre store litteraturpriser – i høj grad gives til forfattere og forfatterskaber, der anses for kanoniserede og særligt kvalificerede, bør det imidlertid tages i betragtning, at det er *værker*, der nomineres, og at disse nomineringer sker efter kvalitetskriterier, som indgår eksplicit eller implicit i de særlige nomineringstekster af omkring én sides længde, som udsendes i forbindelse med udpegelsen af de to værker fra Danmark og de øvrige nordiske lande.

Med hensyn til teorier om kvalitetskriterier inden for kunst har det været kutyme at skelne mellem teorier, der opererer med værkinterne, ahistorisk-universelle kriterier for kvalitet, og historisk og socialt forankrede teorier. Fra nyere tid hører den danske filosof David Favrhholdts såkaldte parameterteori fra *Æstetik og filosofi* (2000) til de mest kendte inden for den første kategori, hvori han præsenterer en absolut teori med et dertilhørende pointsystem, som efter forfatterens mening kan bruges til at afgøre, hvor godt et stykke kunst er. De ti parametre er: 1) integration (enhed), 2) mangfoldighed eller kompleksitet, 3) teknisk kunnen, 4) æstetisk skønne kvaliteter, 5) personpræg, 6) gentagelighed, 7) intellektuel appeal, 8) emotionel appeal, 9) andre suggestive kvaliteter (f.eks. integrationen af hæslige elementer i en kunstnerisk helhed) og 10) det udsigelige budskab (værkets metafysik). Favrhholdt nævner herudover en række forhold, der efter hans opfattelse ikke bør inddrages, når man skal vurdere et værks kvalitet, nemlig en række forhold, der *ikke* er parametre: 1) værkets nyhedsværdi, 2) historien bag værket, 3) kunstværkets pris eller alder, 4) værkets politiske budskab, 5) et evt. religiøst budskab og 6) at værket har dannet skole.

Favrhholdt spiller i fremlæggelsen af sin teori med helt åbne kort, idet han anfører, at en tilskyndelse til at udvikle teorien har været hans irritation over, at avantgarden i det 20. århundrede, efter hans opfattelse, har accepteret hvad som helst som kunst. Han demonstrerer sit system, hvor der til hver af de ti parametre kan gives et-ti point, særdeles håndfast, og det er ikke overraskende, at Vilhelm Hammershøj, Richard Mortensen og Vilhelm Lundstrøm scorer højt, mens der næsten ingen point er til Claus Carstensen og Christian Lemmerz. Vender vi Favrhholdts optik mod dansk litteratur, kan vi tilsvarende konstatere, at grænsesprængende værker og tendenser fra Harald Landt Mombergs ordkompositioner fra 1922 over Per Højholts konkretisme fra 1960'erne til Pejk Malinovskis konceptualistiske Google-poesi fra 2010 vil falde helt igennem i forhold til Favrhholdts pointsystem, mens mange værker, der er langt mindre originale og for længst er glemte, vil score højere.

Mere udbredt end Favrhholdts absolutistiske og værkautonyme parameterteori for kunstnerisk kvalitet er en række bud på dette spørgsmål, der kunne kaldes institutionsteorier, hvis essens er, at kriterierne for kunstnerisk kvalitet – ligesom andre æstetikteoretiske begreber som genre, stil, skønhed etc. – ændrer sig i forhold til den historiske kontekst, som værkerne anskues i forhold til. Blandt eksempler på sådanne institutionsteorier kan man nævne Ole Thyssens *En mærkelig lyst – om iagttagelse af kunst* (1998), Søren Kjærups *Kunstens filosofi – en indføring i æstetik* (2000) og Erik Bjerck Hagens *Litteraturkritikk* (2004) samt undertegnede s foromtalt teori om de ikke-kanoniserede.

Vi kan med et eksempel på en nomineringstekst se nærmere på, hvilke kvalitetskriterier der kan være i spil ved en nominering til Nordisk Råds litteraturpris. Der skal naturligvis tages forbehold for,

at nomineringsteksterne er skrevet af forskellige komitémedlemmer, og at der kan være visse variationer mellem komitéerne, hvor medlemmerne jo udskiftes løbende. Alligevel er det min påstand, at der er temmelig stor samklang i de kriterier, som explicit og implicit ligger til grund for nomineringsteksterne, og at disse tekster også ligner hinanden i såvel komposition, stil og argumentation. Den følgende tekst er indstillingen af Klaus Høecks *Legacy* i 2015:

Nomineringsudvalget indstiller til Nordisk Råds Pris Klaus Høecks digtsamling *Legacy*. Digtsamlingen står markant i dette års litteratur med sin unikke poetiske form og sit overflødighedshorn af stilarter, stemninger, synsvinkler, motiver og temaer. Værket er den foreløbige kulmination på Høecks forfatterskab, der indledtes for et halvt århundrede siden i 1966, og med en lang række storværker i årtier har stået som et af de vigtigste i moderne dansk litteratur.

Titlen *Legacy* [eftermæle/arv] peger på, at der i det 592 sider lange, monumentale værk er tale om tilbageblik på et langt liv og på digterens forhold til slægt, partnere, venner og digterkolleger. Kompositorisk er digtsamlingen opbygget af tre lange afsnit med titlerne, "Facebook/Selfies", "Instagram" og "Linkedin/Updates", af hvilke det første gennemskriver et familiealbum, det sidste digterens forfatterskab, mens midterdelen omfatter iagttagelser fra hverdagen, filosofiske refleksioner, erindringsfragmenter, absurdistiske gags og bidske kommentarer til samtiden. I det hele taget er Høecks varemærke, at alt inkorporeres i hans digtsamlinger, og hans poesi spænder fra højtidelige besyngelser til vrængende remser, fra poetologiske ræsonnementer til sansninger fra dagligdagen, og fra originale refleksioner til uforlignelige humoristiske indfald. *Legacy* er et fremragende eksempel på en æstetik, hvor man opponerer mod, at "et digt går op" og bliver "et lil / le skrin af smukke ord og / rammende bille / der.

Fascinationskraften i Høecks poesi er ofte overvældende, når der springer gnister mellem elementer, der ikke normalt forbindes med hinanden. Den sporadiske iagttagelse og de store eksistentielle perspektiver, det grimme og det skønne, og det prosaiske og det højtidelige forener sig i Høecks digte, hvor de unikke vers med 5 og 7 stavelser på én gang virker enigmatiske og indbydende, så at man suges gennem mylderet af sprængte haiku-sonet-agtige strofer.

Høecks poesi handler om alt. Der er digte om poesi, sport, politik, kunst, mad, spiritus, sygdom, kærlighed, død, religion, skak, katte, venner, arbejde, tøj og havebrug – for blot at nævne nogle enkelte emner. Og oftest blandes emnerne på overraskende vis. Et vidunderligt filosofisk digt sammenkobler computerteknologi, skak og poesi på følgende måde: ”computeren har / ændret skakkens filoso / fi fra en roman / tisk æstetik til / en dynamisk der viser / sig ved at såkaldt / grimme træk (som in / gen ville have drømt om) / vinder – kunne man / tænke sig at det / samme gælder for kunst / i almindelighed”. Et andet digt associerer fra det et gammelt foto til personlige refleksioner over livet som helhed: ”hvordan gik det så / derinde bag sølvrammen / og glasset (snavset / af støv og flue / lort men ikke revnet el / ler knust) klarede / jeg variatio / nerne eller snublede / jeg på parketgul / vet? – helt ærligt jeg / ved det ikke rigtigt men / jeg fik ingen børn.” På denne vis spænder Klaus Høecks mesterlige samling over hele tilværelsen med dens mangfoldighed af stilarter, stemninger, synsvinkler, emner og holdninger.

Ser vi på Favrhholdts kriterier, er de to første, integration eller enhed og mangfoldighed eller kompleksitet, de vigtigste, og de genfindes i hele den moderne æstetik- og poetikhistorie fra Baumgarten og Kant over den angelsaksiske New Criticism til i dag. I nomineringsteksten refereres der til disse kriterier adskillige gange med udtryk som ”Klaus Høecks mesterlige samling spænder over hele tilværelsen med dens mangfoldighed”, ”alt inkorporeres i hans digtsamlinger” og ”der springer gnister mellem elementer, der ikke normalt forbindes med hinanden. Den sporadiske iagttagelse og de store eksistentielle perspektiver, det grimme og det skønne, og det prosaiske og det højtidelige forener sig i Høecks digte”.

De to næste kriterier, teknisk kunnen og æstetisk skønne kvaliteter, er også eksplicitte i teksten, når det f.eks. med hensyn til digterens evne anføres, at ”de unikke vers med 5 og 7 stavelser” er ”på én gang [...] enigmatiske og indbydende”, mens forestillingen om at digtene besidder skønhed berøres i præsentationen af et uddrag fra et digt, der kommenteres som ”vidunderligt”. Personpræget lægges der vægt på i indstillingen, når der tales om Høecks ”unikke poetiske form”, og den intellektuelle og emotionelle appel er en tydelig indikator for kvalitet, når der henholdsvis citeres fra et ”filosofisk digt”, som ”sammenkobler computerteknologi, skak og poesi”, og et digt, der ”associerer fra et gammelt foto til personlige refleksioner over livet”. Også Favrhholdts to sidste kriterier – andre suggestive kvaliteter (f.eks. integrationen af hæslege elementer i en kunstnerisk

helhed) og det uudsigelige budskab (værkets metafysik) – kan lokaliseres. Hæslighedsæstetikken findes overalt i Høecks værk og antydes f.eks. i teksten i citatet om ”sølvrammen” og ”fluelort”, mens det er en udtalt præmis, at netop det grænseløse, ekspansive og metafysiske søgende er et grundvilkår i forfatterskabet.

Nomineringstekstens etos er kort og godt et forsøg på at appellere til en fælles række af kvalitetsnormer, som bl.a. beskrives af Favrholt. Ud over dette er der selvfølgelig masser af patos eller emotiv appel i retorikken, hvor beskrivelserne af Høecks værk peppes op med adjektiver som ”mesterlige”, ”overvældende”, ”unikke”, ”monumentale” og ”vidunderlige” samt substantiver som ”overflødhedshorn”, ”fascinationskraften” og ”størværker”. Vigtig i denne sammenhæng er det at slå fast, at det langt fra kun er værkerne betragtnings, der trækker argumentationen, men at den overtalelsesmæssigt stærkeste formulering netop vedrører værkerne forhold: ”Værket er den foreløbige kulmination på Høecks forfatterskab, der indledtes for et halvt århundrede siden i 1966, og med en lang række størværker i årtier har stået som et af de vigtigste i moderne dansk litteratur”. Selv om denne formulering kun fylder under en tiendedel af nomineringsteksten, så er det uden tvivl her, at den største slagkraft ligger, idet der slås på, at Høeck er en topkanoniseret dansk forfatter, og at det tilmed tilføjes, at netop dette værk er det rigtige tidspunkt at give prisen til digteren på, da det er en ”kulmination på Høecks forfatterskab”.

Alle faktorer skulle således være til stede for, at Høecks *Legacy* kunne få Nordisk Råds litteraturpris, hvad angår såvel de tekstinterne, kvalitative ”parametre” som de teksteksterne kanoniseringsindikatorer for forfatterskabet. Sådan skulle det imidlertid af flere årsager ikke gå. For det første fordi der altid er adskillige andre kvalificerede konkurrenter. For det andet fordi både de tekstinterne og -eksterne kvalitetsmarkører naturligvis ikke er objektive egenskaber. Med det er vi fremme ved den side ved Nordisk Råds litteraturpris og alle andre priser, som måske er den litterære pris’ største fascinationskraft, samtidig med at det er dét, der kan siges mindst om, nemlig momentet af tilfældighed, overraskelse og uforudsigelighed med hensyn til, hvem der bliver vindere og tabere. Og om det man ikke kan tale, må man tie – så det gør jeg hermed.

Litteratur

De Gyldne Laurbær. <http://boghandlerklubben.dk/side1.html>

Det Danske Akademis Store Pris. <http://www.danskeakademi.dk/priser/vispriser.asp?id=21>

- Favrholdt, David. 2000: *Æstetik og filosofi – seks essays*. Høst & Søn, København.
- Hagen, Erik Bjerck. 2004: *Litteraturkritikk – en introduksjon*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Høeck, Klaus. 2015: *Legacy*. Gyldendal, København.
- Kjældgaard, Lasse Horne. 2018: *Meningen med velfærdsstaten. Da litteraturen tog ordet – og politikerne lyttede*. Gyldendal, København.
- Kjørup, Søren. 2008: *Kunstens filosofi – en indføring i æstetik*. Roskilde Universitetsforlag, Roskilde.
- Larsen, Peter Stein. 2015: *Poesien ekspansion. Om nordisk samtidsdigtning*. Spring, Hellerup.
- Larsen, Peter Stein. 2016: Nomineringstekst for Klaus Høecks *Legacy* til Nordisk Råds litteraturpris. <https://www.norden.org/da/nominee/klaus-hoeck-legacy>
- Litteraturkritikernes Lav. <http://www.kritikerlavet.dk>
- Nordisk Samarbejde. <https://www.norden.org/da/literature-prize>
- Secher, Claus. 2004: *Litterær kvalitet, den litterære institution og den litterære kanon*. Biblioteksarbejde nr. 67/68.
- Thyssen, Ole. 1998: *En mærkelig lyst – om iagttagelsen af kunst*. Gyldendal, København.